

Sygn. akt II Ca 1392/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu II Wydział Cywilny Odwoławczy

w następującym składzie:

Przewodnicząca sędzia Agnieszka Śliwa

po rozpoznaniu 20 grudnia 2022 r. w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) sp. z o.o. z siedzibą w S.

przeciwko A. K.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez pozwaną

od wyroku Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w Poznaniu

z 26 kwietnia 2022 r.

sygn. akt I C 2728/17

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanej na rzecz powoda 1.800 zł (tysiąc osiemset złotych) z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Agnieszka Śliwa

UZASADNIENIE

Powódka (...) sp. z o.o. z siedzibą w S. domagała się orzeczenia nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym, że pozwani A. K. i T. W. (1) mają zapłacić solidarnie na jej rzecz 23.604,93 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 5 lutego 2016 r. do dnia zapłaty, a także zasądzenia od pozwanych kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W dniu 14 kwietnia 2016 roku pod sygn. akt VII Nc 571/16 Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla.

Pozwani wnieśli zarzuty od nakazu zapłaty, zaskarżając go w całości oraz wnosząc o jego uchylenie i odrzucenie pozwu, a z ostrożności procesowej o oddalenie powództwa.

W odpowiedzi na zarzuty powódka wniosła o utrzymanie nakazu zapłaty w mocy w stosunku do pozwanej A. K., cofnęła natomiast pozew w stosunku do T. W. (2).

Postanowieniem z 3 sierpnia 2016 r. Sąd uchylił nakaz zapłaty w stosunku do T. W. (2) (W.) oraz umorzył w stosunku do niego postępowanie.

Wyrokiem z 26 kwietnia 2022 r. wydanym w sprawie o sygn. akt I C 2728/17 Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu:

1. uchylił w stosunku do pozwanej A. K. nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym z weksla w dniu 14 kwietnia 2016 r. pod sygn. VII Nc 571/16,
2. zasądził od pozwanej A. K. na rzecz powódki (...) sp. z o.o. z siedzibą w miejscowości S. 23.604,93 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 7 marca 2016 r. do dnia zapłaty,
3. oddalił powództwo w pozostałym zakresie;
4. kosztami procesu obciążył pozwaną, pozostawiając szczegółowe rozliczenie kosztów referendarzowi sądowemu, przy uwzględnieniu pojedynczej stawki wynagrodzenia pełnomocników.

Apelację od powyższego wyroku złożyła pozwana, zaskarżając go w części, tj. co do punktów 2 i 4.

Skarżąca zarzuciła naruszenie przepisów postępowania mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia i prawa materialnego poprzez błędną wykładnię:

1) art. 187§1 pkt 2 k.p.c., art. 321§1 k.p.c., art. 233§1 k.p.c., art. 232 k.p.c. poprzez błędne uznanie, że powódka powołała się już w pozwie na stosunek podstawowy jako podstawę roszczenia pozwu, że od początku procesu obok roszczenia z weksla powódka wskazywała na odpowiedzialność pozwanej ze stosunku podstawowego, podczas gdy powódka dochodziła zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, a jako że miał on charakter gwarancyjny jedynie wyjaśniła okoliczności powstania zobowiązania wekslowego i jego wysokość, co nie może być traktowane jako wskazanie podstawy żądania pozwu w stosunku podstawowym,

z ostrożności także art. 232 k.p.c. poprzez badanie przez Sąd I instancji z urzędu stosunku podstawowego,

2) art. 193§1 k.p.c., art. 495§2 k.p.c. w zw. z art. 10 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe poprzez:

a) dopuszczenie przez Sąd I instancji do przeniesienia sporu z płaszczyzny stosunku prawa wekslowego na płaszczyznę stosunku cywilnoprawnego, podczas gdy przejście na reżim odpowiedzialności w ramach postępowania nakazowego stanowiło niedozwoloną zmianę powództwa i doprowadziło do wydania błędnego rozstrzygnięcia przez Sąd,

b) przyjęcie, że nie stanowi niedopuszczalnej zmiany podstawy faktycznej powództwa powołanie się na inne niż weksel zobowiązanie, podczas gdy w ramach obrony powód może zmieniać podstawę faktyczną tylko w takim zakresie, jaki służy do utrzymania nakazu zapłaty, a zasądzenie należności na podstawie innej niż weksel wymagałoby dochodzenia roszczenia na podstawie dwóch odrębnych tytułów prawnych, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca, albowiem powódka dochodziła roszczenia wyłącznie na podstawie weksla in blanco,

3) art. 321 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie przejawiające się w orzeczeniu ponad żądanie na etapie wyrokowania, co uniemożliwiło pozwanej obronę swoich praw na gruncie jej odpowiedzialności jako dłużnika ze stosunku podstawowego, a tym samym zaktualizowało przesłankę nieważności postępowania stypizowaną w art. 379 pkt 5 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze skarżąca wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wodpowiedzi na apelację, powódka wniosła o jej oddalenie i o zasądzenie na rzecz powódki kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej jest niezasadna.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne Sądu I instancji, poczynione w oparciu o zebrany w sprawie i prawidłowo oceniony, zgodnie z art. 233§1 k.p.c. materiał dowodowy. Apelująca nie zarzuciła przy tym, aby ustalenia faktyczne były błędne. Co prawda wśród przepisów jakie miał naruszyć Sąd Rejonowy wskazano w apelacji związane z postępowaniem dowodowym art. 233§1 k.p.c. i art. 232 k.p.c., jednak uzasadnienie zarzutu, w którym je przywołano, nie odnosi się do zagadnień w przepisach tych unormowanych. Art. 233§1 k.p.c. dotyczy oceny wiarygodności i mocy dowodów. Tym samym zarzut naruszenia tego przepisu mógłby zostać uwzględniony tylko wówczas, gdyby skarżący wskazał i wykazał, jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im je przyznając, a także w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo – skutkowych (por. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 8 czerwca 2022 r. I ACa 771/21). Takich natomiast wskazań brak w apelacji pozwanej. Z kolei art. 232 k.p.c. reguluje ciężar dowodu, przewidując, że strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne, przy czym sąd może dopuścić dowód niewskazany przez stronę. Skarżąca nie podnosi natomiast, aby Sąd Rejonowy z naruszeniem tego przepisu dopuścił lub zaniechał dopuszczenia dowodu niewskazanego przez stronę. Z kolei w zakresie, w jakim przepis ten stanowi o powinnościach stron postępowania, nie może być naruszony przez sąd, skoro nie nakłada na sąd żadnego obowiązku (por. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 8 grudnia 2021 r. I AGa 92/20). Jednak również i w tym zakresie brak w apelacji konkretnych wskazań.

Zarzuty zawarte w apelacji zmierzają natomiast w rzeczywistości do zanegowania możliwości orzeczenia w niniejszym postępowaniu, w sytuacji uznania zobowiązania wekslowego za nieistniejące, o roszczeniu ze stosunku podstawowego, a to z uwagi na – w ocenie skarżącej – brak zgłoszenia takiego żądania w pozwie (art. 187§1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 321§1 k.p.c.) i zakaz zmiany powództwa w postępowaniu nakazowym, wynikający z art., 495§2 k.p.c. w jego brzmieniu sprzed zmiany kodeksu postępowania cywilnego dokonanej ustawą z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (art. 11 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy zmieniającej).

W związku z tym należy wyjaśnić, że dochodząc wierzytelności wekslowej wierzyciel nie musi wykazywać podstawy prawnej zobowiązania, może powołać się tylko na treść weksla. W stosunkach między wystawcą a remitentem samodzielność zobowiązania wekslowego ulega jednak złagodzeniu. Jeżeli zobowiązanie wekslowe jest ważne, wystawca może bowiem - w braku skutecznych zarzutów wekslowych - przeciwstawić zarzuty oparte na jego stosunkach osobistych z wierzycielem, czyli zarzuty dotyczące stosunku podstawowego. Może zatem kwestionować samo istnienie lub rozmiar roszczenia wekslowego ze względu na jego związek ze stosunkiem podstawowym. Spór przenosi się wówczas z płaszczyzny stosunku wekslowego na płaszczyznę stosunku prawa cywilnego, nie dochodzi jednak do zmiany powództwa, ponieważ przedmiotem rozpoznania jest nadal to samo roszczenie wekslowe, a powód jedynie przydaje mu dodatkowe uzasadnienie faktyczne i prawne.

Jak trafnie wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 14 listopada 2006 r. w sprawie II CSK 205/06, problem dopuszczalności odwołania się do stosunku podstawowego i rozpoznania żądania na jego podstawie wyłania się natomiast dopiero wtedy, gdy okaże się, że to roszczenie wekslowe (tak jak w sprawie niniejszej) nie istnieje. W postępowaniu toczącym się na skutek zarzutów od nakazu zapłaty zmiana powództwa, polegająca na zmianie okoliczności faktycznych przytoczonych dla uzasadnienia żądania (art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c.), jest bowiem niedopuszczalna (art. 495 § 2 k.p.c.). Dochodząc wierzytelności wekslowej wierzyciel może jednak w pozwie - niezależnie od powołania się na treść weksla - przytoczyć fakty i dowody uzasadniające roszczenie wynikające ze stosunku podstawowego. Innymi słowy, może oprzeć żądanie pozwu na dwóch podstawach faktycznych i prawnych,

czyniąc podstawą zasadniczą dołączony do pozwu weksel. Jeżeli w takiej sytuacji okaże się, że zobowiązanie wekslowe nie istnieje, sąd musi rozpoznać żądanie wynikające z drugiej, dodatkowej podstawy przytoczonej przez powoda.

Należy dodać, że po nowelizacji art. 495 k.p.c. dokonanej ustawą z 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy - kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, sporna jest aktualność dotychczasowego kierunku orzecznictwa umożliwiającego powodowi - w sytuacji, w której powołał się on tylko na dołączony do pozwu weksel, a roszczenie wekslowe okazało się bezpodstawne - zmianę podstawy żądania przez przytoczenie faktów uzasadniających roszczenie zabezpieczone wekslem (por. np. uchwała połączonych Izb Cywilnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 24 kwietnia 1972 r., III PZP 17/70, wyroki Sądu Najwyższego z 14 marca 1997 r., I CKN 48/97, z 24 października 2000 r., V CKN 136/00, z 26 stycznia 2001 r., II CKN 25/00, z 14 listopada 2006 r., II CSK 205/06, z 15 marca 2007 r., II CSK 495/06, z 22 czerwca 2006 r. V CSK 86/06, wyrok Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2011 r. I CSK 386/10). Stan faktyczny niniejszej sprawy nie uzasadnia jednak potrzeby rozstrzygnięcia tego zagadnienia.

Otóż powódka wnosząc o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym – powołała się na dołączony do pozwu weksel, a ponadto w uzasadnieniu żądania wskazała, że pozwana dokonała w firmie powódki zakupu towarów, w związku z czym została wystawiona nota odsetkowa. Roszczenia powódki z tego tytułu zabezpieczono wystawionym przez pozwaną wekslem. Powódka dołączyła też kierowane do pozwanej wezwanie do zapłaty z notą odsetkową. Nie ulega zatem wątpliwości, że powódka już w pozwie oparła żądanie na dwóch podstawach faktycznych i prawnych. Jako zasadniczą wskazała podstawę wekslową (co było uzasadnione żądaniem wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym), ale przytoczyła też fakty i dowody uzasadniające roszczenie cywilnoprawne, zabezpieczone - jej zdaniem - dołączonym wekslem. Nie miała obowiązku przedstawienia własnej kwalifikacji prawnej żądania, gdyż ta zawsze należy do obowiązku sądu. Dopuszczalność takiego konstruowania pozwu nie budzi wątpliwości – powód nie ma obowiązku przedstawiania sądowi podstawy prawnej żądania, musi natomiast przytoczyć uzasadniające je okoliczności faktyczne, a okoliczności te mogą kryć w sobie więcej niż jedno roszczenie materialnoprawne (por. podobnie wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 10 maja 2018 r. I ACa 1137/17, wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2013 r. V CSK 233/12, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2007 r. II CSK 495/06, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 18 marca 2013 r. I ACa 758/12). Nadmienić trzeba, że wyrok Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2011 r. w sprawie I CSK 386/10, którego znaczenie akcentuje skarżąca, dotyczy innej sytuacji niż mająca miejsce w niniejszej sprawie, tj. gdy powód wnosząc pozew opierał roszczenie jedynie na wekslu, nie podnosząc nawet, że jest to weksel kaucyjny, stanowiący zabezpieczenie umowy stron i dopiero po doręczeniu mu odpisu zarzutów, powód powołał się także na nową podstawę swego roszczenia, tj. na umowę stron. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu tego wyroku zgodził się natomiast z poglądem, że do zmiany podstawy faktycznej nie dochodzi wtedy, gdy powód od początku wiązał abstrakcyjną wierzytelność wekslową z faktami dotyczącymi stosunku podstawowego, które w takim wypadku nie są nowym elementem powództwa, pojawiającym się po złożeniu zarzutów. Analogicznej sytuacji jak w sprawie I CSK 386/10 dotyczy też wskazany przez skarżącą wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 28 kwietnia 2014 r. w sprawie I ACa 828/13.

W niniejszej sprawie weksel – co zostało ustalone w toku postępowania – nie został podpisany przez pozwaną, wobec czego zobowiązanie wekslowe pozwanej nie powstało. W tej sytuacji, wobec opisanego wyżej powołania się przez powódkę już w pozwie na umowę sprzedaży towarów i wynikające z przywołanej w pozwie i doń dołączonej noty odsetkowej zadłużenie, Sąd I instancji prawidłowo, nie naruszając wskazanych w apelacji przepisów, dokonał oceny zasadności żądania pozwu w świetle dodatkowych okoliczności faktycznych przytoczonych dla jego uzasadnienia. Raz jeszcze trzeba zaznaczyć, że do zmiany podstawy faktycznej nie dochodzi wtedy, gdy powód od początku wiązał abstrakcyjną wierzytelność wekslową z faktami dotyczącymi stosunku podstawowego, które w takim wypadku nie są nowym elementem powództwa, pojawiającym się po złożeniu zarzutów (por. podobnie wyżej przywołane orzeczenia, też postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2005 r. II CK 20/05). Wbrew zatem stanowisku skarżącej, w niniejszej sprawie nie doszło do niedopuszczalnej (w świetle art. 495§2 k.p.c.) zmiany powództwa, a w konsekwencji do

orzeczenia o żądaniu zgłoszonym po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, ani do orzeczenia o żądaniu nieobjętym pozwem.

W konsekwencji bezzasadne jest też twierdzenie apelującej, że pozwana nie miała możliwości obrony swoich praw (co apelująca wiązała z orzeczeniem przez Sąd Rejonowy ponad żądanie, a co jak wyjaśniono nie miało miejsca). Nie zachodzi zatem nieważność postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c.

Mając na uwadze całokształt przedstawionych rozważań, apelacja została na podstawie art. 385 k.p.c. oddalona.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98§1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i art. 391§1 k.p.c. oraz §2 pkt 5 w zw. z §10 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

SSO Agnieszka Śliwa